

Cumhuriyet Döneminde Bartın'da Modern Spor Faaliyetlerinin Temellerini Oluşturan Bartın Halkevi Spor Komitesi Raporlarının İncelenmesi (1935 – 1951)

Betül AYHAN¹ Taner BOZKUŞ²
Hitit Üniversitesi, Çorum, TÜRKİYE
<https://orcid.org/0000-0003-0713-4848>
Bartın Üniversitesi, Bartın, TÜRKİYE
<https://orcid.org/0000-0002-4096-773X>

E-mail: betulayhan@hitit.edu.tr, tbozkus@bartin.edu.tr

Türü: Araştırma Makalesi (Alındı: 29.11.2020 - Kabul: 02.12.2020)

Öz

Bu çalışmanın amacı; Bartın halkevi spor kolu faaliyetlerinin Bartın kent kültürünün ve kimliğinin oluşumundaki etkilerinin incelenmesidir. Halkevlerinden önce Osmanlı Devleti Döneminde, 1910 yılında Türklüğe ve Türk Kültürüne çok önemli hizmetleri bulunan “Türk Ocakları” kuruldu. Cumhuriyet döneminde de bir süre bu adıyla alışmalarını sürdüren dernek, 10 Nisan 1931 tarihinde toplanan olağanüstü bir kurultayın kararı ile Türk Ocaklarının feshine karar verdi. 19 Mayıs 1931 tarihinde toplanan Cumhuriyet Halk Fırkası 3. Kurultayı Türk Ocakları'nın yerine bu kez Halk Evleri'nin kurulmasına karar verildi. Böylece “Halkevleri” 19.02.1932 tarihinde kurulmuş oldu.

Halkevlerinin kurulmasından 3 yıl sonra 22.02.1935' de Bartın Halkevi kurulmuştur. Halkevi Spor Komitesi ise 20 Mart 1935 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır. Spor Komitesi faaliyet alanları; Futbol, Voleybol, Tenis, Güreş, Boks, Atletizm, Bisiklet, Binicilik, Atıcılık, Kürek Çekme ve Yüzme, Salon Sporları, Cimnastik branşları olarak belirlenerek haftalık antrenman planlarıyla, belirli günler ve temsillerde spor komitesi olarak katılım sağlamıştır. Halkevi spor komitesi bünyesinde kurulan futbol takımı ilk Bartınspor adıyla 1935' de federe olmuş ve 85 yıllık bir kulübün temelleri atmıştır. Bartın'ın diğer büyük spor simgelerinden biri olan ancak günümüzde unutulmuş atlı sporlara verdiği önem ve geliştirilmesine sağladığı katkılar katkılarda göz ardı edilemez. Sonuç olarak Bartın Halkevi, kapatıldığı 8 Ağustos 1951 tarihine kadar 16 yıl faaliyet göstermiş, bu çalışma döneminde spor faaliyetlerini gün ışığına çıkardığı gibi yıllık halkevi raporlarından yola çıkarak spor yapanların yaş, cinsiyet, meslek ve bununla beraber birçok demografik özelliklerini de bize sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bartın Halkevleri, Spor Komitesi, Spor Faaliyetleri

The Basics of Modern Sports Activities in Bartın in the Republic Period, Here, Examination of Bartın Community Center Sports Reports (1935 - 1951)

Abstract

The aim of this study is; It is the examination of the effects of Bartın Community Center sports branch activities on the formation of Bartın city culture and identity. Before the Community Centers, Turkish Hearts were established in 1910, during the Ottoman Empire Period, which had very important services to Turkishness and Turkish Culture. The association, which continued to get used to this name for a while in the Republican period, decided to dissolve the Turkish Hearths with the decision of an extraordinary convention held on 10 April 1931. It was decided to establish Community Center instead of the Turkish Hearts in the 3rd Congress of the Republican People's Party, which convened on 19 May 1931. Thus, Community Center was established on 19.02.1932.

Bartın Community Center was established on 22.02.1935 3 years after the establishment of the community centers. The Community Center Sports Committee started its activities on 20 March 1935. Sports Committee activity areas; Football, Volleyball, Tennis, Wrestling, Boxing, Athletics, Cycling, Horse Riding, Shooting, Rowing and Swimming, Indoor Sports, Gymnastics, and participated as a sports committee on weekly training plans, on certain days and performances. The football team established within the community center sports committee first became federated in 1935 under the name Bartınspor and laid the foundations of an 85-year-old club. The importance Bartın attaches to equestrian sports, which is one of the other great sports symbols but forgotten today, and its contributions to its development cannot be overlooked. As a result, Bartın Community Center operated for 16 years until the date it was closed, 8 August 1951, during this working period, it unearthed the sports activities and, based on the annual community center reports, it also presents us the age, gender, profession and many demographic characteristics of the people doing sports.

Keywords: Bartın Community Center, Sports Committee, Sports Activities

Giriş

Halkevlerinden önce Osmanlı Devleti Döneminde, 1910 yılında Türklüğe ve Türk Kültürüne çok önemli hizmetleri bulunan “Türk Ocağı” kuruldu. Cumhuriyet döneminde de bir süre bu adıyla çalışmalarını sürdüren dernek, Mustafa Kemal Atatürk’ün direktifleri doğrultusunda Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Ankara’da olağanüstü bir kurultay yaptı ve 10 Nisan 1931 tarihinde toplanan kurultay, “Türk Ocaklarının feshine, hak ve borçlarının Cumhuriyet Halk Fırkasına devrine” karar verdi (Çilsüleymanoğlu, 1996: 421). 19 Mayıs 1931 tarihinde toplanan Cumhuriyet Halk Fırkası 3. Kurultayı da bu kararı onaylayarak “Türk Ocakları’nın yerine bu kez Halk Evleri’nin kurulmasına karar verdi. Böylece 19.02.1932 tarihinde “Halkevleri” kurulmuş oldu.

İnkılâpların halka anlatılması, aydın ile halk arasındaki derin farklılığın giderilmesi için Atatürk tarafından açılan Halkevleri, örgün eğitim dışında kalan veya örgün eğitimden faydalanamayan toplum kesimine hitap etmiştir (Ulusoy, Demirtaş, 2009). Halkevleri örgütlenmesinde otoriter rejimlerin etkisi gözlenmektedir. İtalyan ve Alman faşist ideolojilerinin spor ve sağlam vücut konusunda duyarlık gösterdiği 1930-1940’lı yıllarda, Halkevlerinde de beden, ruh ve kafa gelişmesi bir arada düşünülerek hazırlanmış programlar uygulamaya konulmuştur. Bu programlar, mahalli şartlara uygun spor, geleneksel sporlar, atlı, yaya, bisikletli geziler, uzun bisiklet turları, dağcılık, yüzme, garplı sporlardan tenis, eskrim ve benzerlerini içermektedir (Türkmen, 2012).

Halkevleri çalışmaları önce 1932 Talimatnamesine göre başlamış, bu yayın 1935 yılında “Halkevleri Öğreneği” olarak değiştirilmiş ve 1940 yılında halkevleri “İdare ve Teşkilat Talimatnamesi” ve aynı yıl yayınlanan “Çalışma Talimatnamesi” çerçevesinde sürdürülmüştür. 1932’de önce 14 yerde açılan halkevleri sayısı aynı yıl 34’e ulaşmıştır. Her yıl Şubat ayında yapılan törenlerle 1932’den itibaren sayısı giderek artmakta ve sadece şehirlerde değil ilçelerde de açılmaya başlanmıştır. 1934’te halkevlerinin sayısı 80, 1935 yılında 103 olmuştur ve 1939’da 163 yeni halkevinin açılmasıyla toplam 373’e ulaşmıştır (Bozkurt ve Bozkurt, 2016).

Buradan yola çıkarak bu çalışmanın amacı; Bartın halkevi spor kolu faaliyetlerinin Bartın kent kültürünün ve kimliğinin oluşumundaki etkilerinin incelenmesidir.

Bartın Halkevi

Bartın Halkevi, Halkevlerinin kurulmasından 3 yıl sonra 22.02.1935’ de Bartın Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ilçe idare heyetinin desteği ile kurulmuş yine parti desteğiyle hükümet caddesinde bina tahsil edilmiştir ve ilk bu tarihte Bartın Halkevi başkanlığına Kemal Samancıoğlu seçilmiştir. Bartın Halkevinin üstün çalışmalarından dolayı Mustafa Kemal Atatürk Ressam Sururi tarafından 1934 yılında yapılan "Büyük Taarruzu anlatan yağlıboya tabloyu hediye olarak göndermiştir.

Bartın Halkevinin faaliyet gösterdiği komiteler şu şekildedir;

1. Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi
2. Güzel Sanatlar (Ar) Komitesi

3. Tiyatro – Temsil (Gösteri) Komitesi
4. Spor Komitesi
5. Sosyal Yardım Komitesi
6. Kütüphane – Kitaplık ve Yayın Komitesi
7. Köycülük Komitesi

Bartın Halkevi Raporları

Bartın gençliği 1919 yılında başlayan ve çeşitli adlar altında kurulan cemiyetler, kulüpler topluluğu ile kültürel çalışmalarından çevresini faydalandırmaya devam etmekte iken 1932 yılının 19 Şubat'ında Ulu Önder Atatürk ve partisinin içten doğan yepyeni bir kültür ocağı olarak kurulan Halkevleri temeli Bartın'da da çok büyük ve çok ilgili bir törenle atılmıştır. 22 Şubat 1935 tarihinde açılmıştır. 21.04.1935 tarih ve 5/4217 sayılı buyruklarıyla ve C.H.P İl Yönetim Kurulu Başkanlığının 09.02.1936 ve 07.05.1935 tarih ve 511 ve 668 sayılı tebrikleriyle 1935 yılı içindeki çalışmaları takdir edilen Bartın Halkevi kurumunun Dil, tarih ve Edebiyat, Gösteri, Spor, Sosyal Yardım, Kitapsaray ve Yayın ve Köycülük Komitelerinin bu yıllarda yapmış olduğu faaliyetler bu raporda verilmiştir (Bartın Halkevi Raporu (BHR),1935:1-2).

Bartın Halkevi Spor Komitesi

Halkevi Spor Komitesi 20 Mart 1935 tarihinde kurulmaya başlamıştır. Bartın'ın spora ilgi duyan kişiler, Bartın Spor' un ilk çekirdeği sayılabilecek sporseverlerdir. Halkevi tarafından yaptırılan ilk tenis kortu 19.05.1937 tarihinde açılmıştır. Halkevi Spor Komitesi kurulduğunda üye sayısı 64 dür. Spor Komitesinde görev alanlar; Başkan: Saim Kahramanoğlu (Eczacı), Üyeler: Ali Dinçel (Emekli), Bedriye Maral (Muallim), Hakkı Akalın (Adliye Başkâtibi), Mustafa Sinoplu (Denizci), İzzet Taşkırcı (Yangın Şoförü)dür (Bartın Gazetesi, 1937, s.592).

Spor Komitesi Faaliyet Alanları; Futbol, Voleybol, Tenis, Güreş, Boks, Atletizm, Bisiklet, Binicilik, Atıcılık, Deniz ve Kara Avcılığı, Kürek Çekme ve Yüzme, Salon Sporları, Cimnastik dallarında çalışmalara başlandı. Haftanın belirli günlerinde antrenmanlar yapılır ve belirli günler ve temsillerde spor komitesi olarak katılım sağlanırdı.

1935 yılı raporlarında spor komitesinin çalışma ve iş bölümü tutanağında şunlara değinilmiştir;

- 1- Spor şubesi bütün spor hareketlerinin ve beden eğitiminin bütün halk ve gençler tarafından sevgi ve ilgi ile karşılanması için en ileri çalışma ile çevrede ulusal bir kınav (anlamalı) uyandırmayı esas iş olarak kabul etmiştir.
- 2- Gençler arasında başlayan spor ve beden eğitiminin fenni sistemlere uygun olarak yürütülmesine şube önem gösterecektir.
- 3- İlçede bulunan sporcuları her suretle geliştirmek için ayrı ayrı yollardan ileri şevklendirilecek, federe edilmiş ve edilmemiş olan kulüplerle çok yakından ilgilenilerek kendilerine son mertebede yardımlar yapılacak ve kulüplere girmemiş gençleri de bir araya toplayarak muhabbetli ve kınavlı bir kitle halinde yaşamaları ve çalışmaları sağlanacaktır.
- 4- Spor şubesi bütün spor işlerinde çalışan bilhassa dağda, bayırda, yarda, kışta, atlı ve yaya gezintiler hazırlayarak yurdun her bölgesini yakından görülüp bilinmesine ve

- bütün bu işlere içten bağlılığı ülkü haline getirmeye çalışacaktır.
- 5- Spor şubesi çalışmalarını aşağıdaki kollar içinde ilerletecek ve üyelerinin kapasitesine göre kendilerine bu kollarda iş verecektir. Çalışma kolları şunlardır: Futbol, voleybol, tenis, güreş, boks, atletizm, bisiklet, binicilik, atıcılık, deniz ve kano sporu, kürek çekme ve yüzme, salon sporları, cimnastik.
 - 6- Komite bu kollarda çalışan guruplar arasında yarışlar açarak gurupların çalışmalarını hızlandırmaya çalışacaktır.
 - 7- Komite çalışma kollarındaki yönetimini ilerletmek için üyeler arasından şefler ayırır ve bu şeflere ödevler verir. Şeflerin çalışma unsurları arasında gençler arasında huzursuzluk çıkarsa bunları tatlılığa bağlamak amacıyla şube yönetimine bildirir daha büyük bir bozgunluk durumunda şube yönetimi halkevi yönetimine bildirmekle yükümlüdür.
 - 8- Spor komitesi şube işlerini kararlaştırmak üzere haftada bir toplantı yapar. Toplantı kararlarını yönetim kuruluna bildirir ve isteklerinin yapılmasını ister.
 - 9- Her spor özel kıyafetle yapılır. Spor gereçlerini yönetim kurulu hazırlar ve muhafaza eder.
 - 10- Kolların maçlarda, yarışlarda, karşılaşmalarda, antrenmanlarda, derslerde, egzersizlerde her sporcunun bulunması bir borçtur. Buradaki disipline bağlı kalmak ülkü borcu sayılacaktır.

Spor komitesinin bu çalışma ve iş bölümü 03.06.1935 tarihli toplantıda kabul edilmiş ve Halkevi yönetim kuruluna onaylanmak üzere verilmiştir (BHR, 1935: E2).

Tablo. 1. Bartın Halkevi Komite üyelerinin 1935-1936 yılı cinsiyete göre dağılımı

Komite İsimleri	Kadın	Erkek	Toplam Üye
Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi	14	60	74
Güzel Sanatlar (Ar) Komitesi	16	77	93
Tiyatro Temsil (Gösteri) Komitesi	12	66	78
Spor Komitesi	17	162	179
Sosyal Yardım Komitesi	32	52	84
Kitapsaray ve Yayın Komitesi	26	101	127
Köycülük Komitesi	13	225	238
Toplam	130	743	873

Spor komitemizin üye sayısı 1936 yılı 1-6 aylık çalışma devresi içinde 159'dan 179'a çıkmıştır. Üyenin 17 si kadın 162 si erkektir (Bartın Gazetesi, 1937: 592). Tabloyu incelediğimizde spor komitesinin kadın üyeleri bulunan komiteler bakımından 3. sırada

olduğunu görmekteyiz dönemin sosyo-kültürel yapıtaşları bakımından Bartın'ın modern sporlara ilgisinin yansırı Bartın ortaokul öğretmenlerinin ve dönemin adlandırılması ile cimmastik öğretmenlerinin teşvik ve katkısı büyüktür. Yine erkek üyelere baktığımızda sayının yüksekliğini Bartın'da Cumhuriyet öncesi dönemlerde Rumlardan kalma bir gelenek olan ve yaygınlaşan futbolun oynanması spor şubesinin günümüzde hala Bartın'ın simgelerinden biri olan Bartın Sporun temellerinin Bartın Halkevi spor komitesinin attığını ve ilginin yüksek olduğunu bilmekteyiz.

Spor komitemiz salon sporlarında ping-pong, lobut, paralel gibi hareketler yapmış ve gençlerin beden sporu üzerinde çalışmalarını saptamıştır. 6 ay içinde bu salon sporu için Halkevine giren ve çıkan gençlerin sayısı 2035'e çıkmıştır (BHR 1935: 44). Günümüzde masa tenisi sporu olarak adlandırdığımız ping-pong'un ve Erken Cumhuriyet dönemlerinde spor denildiğinde ilk akla gelen beden gücünü geliştirmek, esnekliği arttırmak amacıyla kullanılan aletli cimmastik aletlerinden olan lobut ve paralelde çalışmalar yapıldığı raporlarda belirtilmiştir.

Tablo. 2. Bartın Halkevi Komitelerinin 1935 ve 1936 yılı üye sayısı ve faaliyetleri

Sayı	Komite İsimleri	1935 yılı sonunda üye	1936 yılı üye sayısı	Komite Toplantısı	Toplantıya Gelen Sayısı	Verilen Karar Sayısı
1.	Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi	50	74	4	14	6
2.	Güzel Sanatlar (Ar) Komitesi	68	93	7	21	10
3.	Tiyatro – Temsil (Gösteri) Komitesi	63	78	10	30	13
4.	Spor Komitesi	159	179	11	32	18
5.	Sosyal Yardım Komitesi	53	84	6	24	15
6.	Kitapsaray ve Yayın Komitesi	112	127	7	24	10
7.	Köycülük Komitesi	227	236	4	19	6
8.	Toplam	732	873	49	164	78

Komitenin Toplantıları; Spor komitemizin şube işleri üzerinde düşünmek, çalışmak ve düşündüklerini kararlaştırıp tatbik etmek için çalışma devresi içinde 11 toplantı yapmış ve kararlar tatbik etmiştir (B.H.R., 1935: 38). Tablo 2. incelendiğinde faaliyetler bakımından spor komitesinin en çok toplantı yapan, toplantıya iştirak eden sayının en yüksek olduğunu ve en çok karar sayısına sahip olduğunu görmekteyiz. Bunun sebeplerinden en önemlileri şüphesiz Milli bayramlarda spor komitesinin iş yükü, diğer komitelerle ortak faaliyetler yapması ve ilçe içi, ilçe dışı spor müsabakaları organize etmesidir.

Tablo. 3. Bartın Halkevi Komite üyelerinin 1935-1936 yılı mesleklere göre dağılımı

Komite İsimleri	Avukat	Doktor	Öğretmen	Tecimen (Esnaf)	İşçi	Çiftçi	Sanatçı-Zanaatkâr	İşyar (Memur)	Diğer Meslekler
Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi	1	4	8	16	6	0	0	14	25
Güzel Sanatlar (Ar) Komitesi	1	0	5	8	47	0	4	9	19
Tiyatro Temsil (Gösteri) Komitesi	0	0	10	29	1	2	1	7	28
Spor Komitesi	1	0	16	28	30	2	8	28	66
Sosyal Yardım Komitesi	1	2	1	31	0	0	0	6	43
Kitapsaray ve Yayın Komitesi	5	0	46	17	0	0	0	44	15
Köycülük Komitesi	2	0	10	46	18	125	0	13	24
Toplam	11	6	96	175	102	129	13	121	220

Tablo.3.ü incelediğimizde diğer komitelere göre meslek bakımından çok farklı grupları barındırdığını işçi, memur, esnaf ve kategori edilemeyen öğrenci ve gençlerden oluştuğunu diğer kaynaklardan alınan bilgilere göre belirtebiliriz. Ayrıca bu tablo 1935-1936 yıllarında ilçe statüsünde olan Bartın'da meslek grupları ve bu mesleği icra eden kişi sayıları bakımından günümüze önemli bilgiler vermektedir.

1932 yılında devletin spor ile ilgili politikalarına baktığımızda 1. Dünya Savaşı'na katılmış tüm milletlerde olduğu gibi yeni bir savaşa hazırlık için bedenen güçlü, zinde, dayanıklı ve doğa koşullarıyla bahşedebilen kendine güvenen fertler yetiştirmek gayesi vardır. Bartın'da coğrafi konumu nedeniyle su sporlarının yapılması için gerekli tüm koşulların bulunduğu bir bölgedir. Buradan yola çıkarak Cumhuriyet Halk Fırkasının tertip ettiği daha sonraları Bartın Halkevi Spor Kolu'nun üstlendiği su sporlarıyla ilgilenilmeye başlanmıştır.

Bartın' da kanlı ırmak olarak bilinen bölgede günümüzde su sporlarıyla ilgili hiçbir faaliyet yapılmamaktadır. Irmağın altının bataklık olduğu ve akıntının az olması sebebiyle yüzmek tehlikelidir. Ancak 1930'lu yıllarda insanların Orduyeri köprüsünden Gazhane ye kadar yüzdüğünü bilmekteyiz. Ayrıca kürek çekme, köprüden atlama, dalma, yağlı direk ve ördek yakalama yarışları yapılmıştır.

Halkevi raporlarının günümüze kadar kalan nüshasından elde ettiğimiz bilgilere göre spor branşları ve spor faaliyetleri ile ilgili bu bilgileri aktarabiliriz; Kürek çekme sporunun ilerlemesi için halkevinin haftalık ve günlük işler programına göre (B.H.R., 1935: 53) haftada iki gün kürek çekme egzersizleri yapılmıştır. Bartın Halkevi faaliyetlerinin gün ışığına

çıkartılmasında halkevi raporlarının yansira 1924 yılından beri sürekli yayın yapan Bartın Gazetesi bize önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bartın gazetesinin spor bölümün taramalarından edindiğimiz bilgiler şunlardır: “Halkevi, mevsim dolayısıyla spor faaliyetleri hazırlıklarına başlanmıştır. Futbol alanının bitişğinde tesisi kararlaştırılan tenis kortunun inşasına başlanmıştır. Ağlar hazırlanmış, diğler malzemelerde ismarlanmıştır. Sahanın tesviyesine devam olunmaktadır. Deniz Koluna ait malzemeleri muhafaza içinde Asma köprü civarında bir kayıkhane inşasına başlanmıştır (Bartın Gazetesi, 1937: 588).

Bartın’da geleneksel olarak yapılan at koşuları tarihi 19.yy. ikinci yarısına kadar dayanmaktadır. Sözlü tarihsel aktarıma göre Bartın da ilk defa yapılan at koşuları tarihimizde 93 harbi olarak bilinen 1876-1877 Osmanlı-Rus savaşından sonra Kırım’dan ve Balkanlardan Anadolu’ya göç eden Tatarlar ve Abazaların etkisi olarak at koşuları Bartın tarihinde yer almıştır. Bartın şimdiki Tuna Mahallesiine yerleştirilen Kırım Tatarları ve Çaycuma Saltukova beldesindeki Abazaların atlara karşı olan ilgileri ve her birinin iyi bir binici olmalarından dolayı düğünlerde ve özel günlerde at koşularını tertip etmişlerdir. Bartın da ilk at koşularının o tarihten itibaren 1990’lı yıllara kadar Ömer tepesinde yapıldığı Sayın Asma’nın da büyüklerinden dinlediği sözlü tarih ile aktarılmıştır. Bartın’da önemli sportif ve kültürel aktivite olan at yarışları olan “Kır Koşularının” organizasyonunu spor komitesi üstlenmiş ve komite içerisinde binicilik kolu kurulmuştur (Asma, Ç. Kişisel Görüşme, 22 Temmuz 2017).

Spor Komitesinin binicilik kolu 19.01.1936 günü 45 kişilik bir katile ile Çayır köyüne giderek köy okulunda toplanan köylülerle hasbihal yaptıktan sonra köy okulunda ayrılarak kasabaya dönmüşler bu suretle bir atlı spor yapmışlardır. Yine başka bir etkinlik olarak Durnuk köyünü ziyaret ederek gençler arasında binicilik sporunu yaygınlaştırmak amacıyla atlı spor gezileri planlamıştır (B.H.R, 1935: 39).

12 Haziran 1949 tarihinde ilkbahar kır koşusu Bartın Halkevi tarafından tertip edilmiş olup seyirci sayısı ise yedi binden fazladır. 17 Temmuz 1950 tarihinde ilkbahar kır koşusu Demokrat parti tarafından tertip edilmiştir. At yarışlarından önce atletizm müsabakaları yapılmıştır. Nihayet, 15 dakika 20 saniye ile Yusuf Çehreli birinci, 15 dakika 34 saniye ile Selahattin Rize ikinci, 16 dakika 40 saniye ile Faik Tuğsuz üçüncü gelmişlerdir. Kendilerine hediyeler verilmiştir. 3500 metreyi 15 dakika 20 saniye olarak birinci gelen Yusuf Çehreli, orta mektebimizin yetiştirdiği gençlerdendir (Bartın Gazetesi, 1938: 631).

Bartın da Atletizm çalışmalarının ilk izlerini 1936 yılı Halkevi raporlarında tespit etmekteyiz. 07.06.1936 günü yapılan at koşuları öncesi Bartın Halkevi Spor kolunun düzenlemiş olduğu serbest koşu müsabakasıdır. Bu tarihten sonra at koşuları ilanlarında ve Bartın Gazetesinin at koşularıyla ilgili çıkan haberlerde mesafe koşularıyla ilgili bilgiler edinmekteyiz.

Spor Komitesi 4 Şubat Pazartesi günü 3500 metrelik bir kır koşusu tertip etmiş ve koşuya, kulüpte kayıtlı sporcularda dışından isteyen amatörler iştirak etmiştir. Koşunun başlangıcı, 3.5 km mesafede ki Çavuş köyü olarak tespit edilmiştir. Koşuya 12 genç iştirak etmiş ve yüzlerce halk yol boyunca birikerek koşuyu alaka ile takip etmiştir. Muazzam bir çıkışla başlanan koşuyu, hakem heyeti de arkadan otomobille takip etmiştir. “*Koşunun son noktası olan Halkevi önü çok kalabalıktı; herkes heyecan içinde kimin geleceğini bekliyordu*” şeklinde Bartın gazetesinde yer almıştır (Bartın Gazetesi, 1938: 631).

Ortaokul sınıflarından teşkil edilen dört takım arasında, geçen pazar Geçen Pazar günü saat 10'da bir yaya mukavemet koşusu yapılmıştır. Yüzlerce seyirci huzurunda yapılan koşunun mesafesi Halkevi ile Ortaokul arasındır (Bartın Gazetesi, 1939: 697).

Bartın Futbol tarihi, Cumhuriyet öncesi döneme ilişkin açıklamalar araştırmacı-yazar Sayın Çetin Asma'nın büyüklerinden edindiği bilgiye göre sözlü tarihte şu şekilde aktarılmaktadır; Bartın'da ilk olarak futbol oynayanlar Rum gençleridir, günümüzde Bartın Atatürk Stadı olarak bilinen yerde stat yapılmasına kadar o bölgeye "Top Tarlası" denilirdi. Bu gençler top tarlasında bir araya gelerek saman ve bezlerden oluşturdukları ilkel bir topla futbol oynarlar hatta Türk gençleri oyunu anlamadıkları için garipseyip alay etmişlerdir. Sonrasında ise kendilerine bu oyuna katılmışlar ve Bartın futbol ile bu şekilde tanışmıştır (Asma, Ç. Kişisel Görüşme, 22 Temmuz 2017).

Futbol, voleybol, bisiklet sporlarında halkevinin çalışma programına göre (B.H.R.,1935: 53) haftalık ve günlük egzersizlerini yapmışlardır ve bu branşlarla ilerleme göstermişlerdir. Yine 1935 yılı raporuna göre futbol antrenmanlarının haftada 3 güne çıkarıldığı belirtirmiştir. Sporcular için maç kıyafeti ve antrenman kıyafeti talebi yönetim kuruluna bildirilmiştir.

Halkevi spor kolunun kurduğu Bartın Spor (Futbol) un İlk Karşılışması: Federasyon tarafından 18 Temmuz 1937 Pazar günü Zonguldak'ta düzenlenen kupa maçı için, Zonguldak'a giden Bartın Spor; Zonguldak'la 1-1 berabere kalmıştır. Maçı 6-7 bin kişi seyretmiştir. İlk Kadro: Abdullah, Zeyyad, Yakup, Şaban, Seyfi, Ahmet, Şahidi, Mustafa, Ahmet, Tefvik. Bartın Spor' un ilk kupası Federasyonca düzenlenen müsabakaya C.H.P. Gümüş kupa koymuş, Bartın Spor Zonguldak Spor 2-0 yenerek 1 Ağustos 1937 de Gümüş Kupayı almıştır.

Bu iki kulübün karması ilk maçını Zonguldak Türk Ocağı takımı ile yapmış 1-1 berabere kalmıştı. İkinci maçını da Bartın'da Kastamonu Lisesi ve Öğretmen Okulu Karması ile yapmış maç 0-0 beraber bitmişti. 1935 yıllarında Bartın Halkevi takımlarında öğretmen Şaban Dalay, Hikmet, Suphi, Suavi, Sunuhi Alemdar, Necati Yüce ve Necati Özener ile hatırlayamadığım birçok arkadaşlar ile futbol oynamıştık.

Halkevimiz daveti üzerine gelen Çatalağzı ile Bartın takımı maç yapmış ve kadroları şöyledir.

Bartın: Altan Mehmet Bedirhan Sabahattin Şaban Sait Cemal Suat Orhan Şükran Ruhi. Çatalağzı: Aziz Osman Nazım Mehmet Ferhat Musa Mecit Hasan Cani Yılmaz Goller 1.Dakikada Osman kendi kalesine Bartın Çatalağzı o oyunu ortalarında Bartın santraforu Orhan 2. Golü attı 2-0 ikinci devre 46. Dakikada Coni 2-1 yaptı. Bartın bu gole Orhan ve Şükran'ın fevkalade şutlarıyla 4-1 yapmışlarsa da Çatalağzı bir gol atarak durumu 4-2 yapmış ve maça böylece bitmiştir (Bartın Gazetesi, 1947: 1007).

Halkevi spor komitesinin himaye ve idaresine geçen Bartın Spor kulübü bir buçuk ay önce federasyona alınmak üzere Zonguldak Mıntika Başkanlığına müracaat etmişti. Aldığımız malumata göre kulübümüzün bu dileği kabul edilmiş ve tescil edilmek üzere evrakı Ankara'ya gönderilmiştir. Vilayetimizde futbol birincilik maçlarının birinci devresi bitmiş, ikinci devre maçları başlamıştır. Kulübümüz tescil muamelesi bitmediği için bu maçlara iştirak edememiştir (Bartın Gazetesi, 1935: 503).

Spor Komitesi gençler arasında güreş sporunun geliştirilmesi için çalışmalar ve antrenmanlar yapmıştır. Bartın gençlerinin güreşe teşvik etmek amacıyla halkevi bünyesinde güreş müsabakaları düzenlenir halka davetiye gönderilirdi (Ekler Resim 7). Ayrıca Kır koşularından önce güreş müsabakaları düzenlenirdi.

Halkevi raporlarından edindiğimiz bilgilere göre bu yıllarda 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve 19 Mayıs İdman Bayramı'nda (Gençlik ve Spor Bayramı) gösteri komitesinin bando takımıyla birlikte resmigeçit bitiminde idman bayramının yapıldığı top tarlası mevkiinde çeşitli cimnastik hareketleri sergilemiştir. Yine raporlardan edindiğimiz bilgilere göre Halkevlerinin kapandığı tarih olan 1951 yılında kadar Bartın'da tüm resmî tören ve bayramların düzenlenmesini Bartın Halkevi komiteleri üstlenmiştir.

Spor komitesi 19.05.1936 İdman şenliklerinin düzenlenmesini üzerine almış ve ortaokulla el ele vererek yapılan bu bayramda halkın sporla ve 19 Mayıs günüyle ilgisi arttırılmıştır. (B.H.R 1936: 46). Bu şenliklere halktan büyük katılım sağlandığı ve haftalar öncesinde çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. İdman bayramlarında spor komitesinin tüm kollarının resmigeçitlerinin ardından spor alanında gençler aletli ve aletsiz cimnastik gösterileri, kuvvet ve dayanıklılık gösterileri ve takım sporlarının milli bayrama özgü müsabakaları düzenlenirdi.

1950 yılında, Halkevlerinin ve Halkodalarının artık işlerliğini yitirdiği, CHP'nin bir propaganda aracına dönüştüğü, Halkevlerine bütçeden ayrılan paranın çok fazla olduğu ve bütçeden ayrılan paranın da partinin kendi işlerinde harcandığına dair konularda büyük tartışmalar yaşanmıştır. Bu tartışmalar ve yaşanan muhalefet-iktidar çekişmeleri, Halkevlerinin kapatılmasını kaçınılmaz kılmıştır (TBMM Tutanak Dergisi, 1950 s.760-770).

Kapatıldığı tarihte ülke düzeyinde 478 halkevi, aynı işlevi kırsalda üstlenmiş olan 4322 halkodası bulunmaktaydı. Halkevlerinde yapılan çalışmalar her yıl raporlar halinde yayınlanarak kamuoyuna duyurulmuştur. 1933 yılı raporuna göre; genel toplantı sayısı 1.663, bu toplantılara katılanların sayısı 500.569'dur. Düzenlenen konferans sayısı 915, konser 373, temsil 511 ve katılanların sayısı 478. 837'dir (Akt. Bozkurt, 2016).

Bartın Halkevi, açıldığı 22 Şubat 1935 tarihinden kapatıldığı 8 Ağustos 1951 tarihine kadar 16 yıl faaliyet göstermiştir. Halkevi spor komitesi bünyesinde kurulan Bartın Spor futbol takımının günümüzde hala Bartın ve Bartın halkı için önemli bir değer taşıırken, Bartın'ın diğer büyük simgelerinden biri olan ancak 1985 yılından itibaren unutulmuş Atı sporumuz atlı sporlara verdiği önem ve geliştirilmesine sağladığı katkılar yadsınamaz. Bartın'ın konumu nedeniyle deniz sporlarına çok önem vermiş ve yine günümüzde kanlı ırmak mevkiinde yapılmayan yüzme, kürek çekme, köprüden atlama, dalma, yağlı direk ve ördek yakalama yarışları bu dönemde organize edilmiş ve Bartın halkını bu branşları yapmaya teşvik etmiş ve gelişimi için antrenör, tesis ve malzemeye desteklemiştir. Yine spor komitesi bünyesinde kurulan voleybol kolu ile Bartın'da yapılan ilk resmi voleybol müsabakası olarak tarihe geçmiş ve atletizm, tenis, masa tenisi, boks, bisiklet branşlarının tanıtılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için büyük katkılarda bulunmuştur.

Tüm eğitim, kültür, sosyal ve sportif faaliyetler değerlendirildiğinde Bartın Halkevi, bölgede yeniden inşa edilen büyük bir ulusun değerlerini yaymak ve yaşatmak açısından önemli bir rol üstlenmiştir. Günümüzde hala büyük önem taşıyan kadınların istihdam edilmesi için meslek

kurlarının açılması ve sosyal aktivitelerle kadınları desteklemiştir. Bartın Halkevi kültürel değerlerin aktarılması ve yaşatılması için büyük ivme kat etmiştir. Üstelik bu ivmenin o dönemde Zonguldak ilinin bir ilçesi olan Bartın'da olması da erken dönem Cumhuriyet tarihi düşünüldüğünde daha da önem kazanmaktadır. Bu durum Halkevlerinin, Türk devriminin hedeflediği çağdaş eğitim politikasına hız kazandırmakta, yardımcı birer öge olduğunu düşünmemizi sağlayabilir.

Ekler

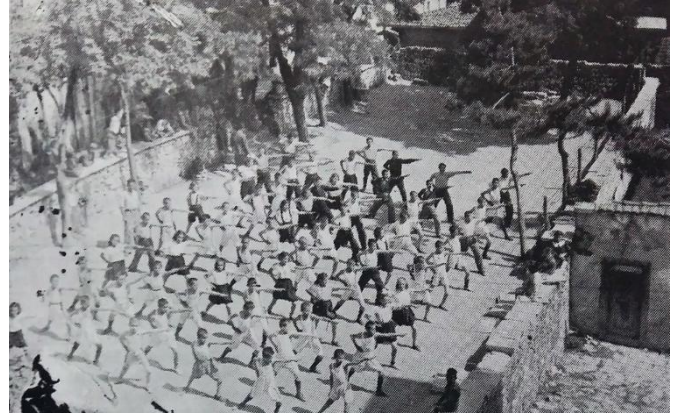
Resim 2. 23 Nisan resmigeçit töreni Halkevi önü - 23 Nisan 1935

Resim 3. Binicilik kolunun Çayır köyü gezisi 1935

Resim 4. Bartın Halkevi Spor Kolu gençleri İdman Bayramı gösterileri (1936)

Resim 5. Bartın Halkevi Spor Kolu idman ve cimnastik hareketleri yapan gençler (1935)

Resim 6. Bartın Spor Futbol kolu 1940'lı yıllar

Resim 7. Spor Komitesi Voleybol Kolu Müsabaka Öncesi (1936)

Resim 8. Kır Koşusu Afışı

Resim 9. Güreş Müsabaka Davetiyesi

Resim 10. Kürek Çekme talimleri 1940'lı yıllar

Resim 11. Kır koşusu öncesi güreş müsabakaları

KAYNAKLAR

- Asma, Ç. “Bartın’da Spor tarihi üzerine söyleşi” Kişisel Görüşme, 22 Temmuz 2017.
- At yarışları, Halk Evi menfaatine bir koşu tertip ediliyor. (1936, 19 Mart). Bartın Gazetesi, s.531.
- Bartın Halkevi (1935) Birinci Altı Aylık Çalışma Raporu, Cilt:2 (1 Ocak- 30 Haziran). Bartın, E. bölümü, s.2, s.1-2, s.38, s.39, s.53, s.70. Ekler; fotoğraflar
- Bartın Halkevi (1936) Birinci Altı Aylık Çalışma Raporu, Cilt:1. (1 Ocak-30 Haziran) Bartın, s.1, 2, 5, 38, 41-42, 46, 70-71, Ekler; fotoğraflar, tablolar
- Bozkurt, B. & Bozkurt, İ. (2016). Mersin Halkevi’nin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 9(27), 369-421.
- Bartın Halkevi Kuruluşu, (05.06.1937). Bartın Gazetesi, s.592.
- Binicilik, (1936, 9 Ocak). Bartın Gazetesi, s.526
- Büyük Spor Eğlenceleri, At Yarışları ve Futbol Turnuvası, Vilayetimizdeki Futbol Takımları Bartın’a Çağırılıyor. (1938, 23 Haziran). Bartın Gazetesi. s.648
- Çilsüleymanoğlu, S. (1996) Bartın Halk Kültürü, (1. Baskı), Eser Matbaacılık: Bartın, s. 421.
- Kır Koşusu, (1938, 24 Şubat). Bartın Gazetesi, s.631.
- Ereğli gençleri Bartın’a geldi, Cuma günü yapılan futbol maçını 0-1 Bartın kazandı, (1934, 25 Temmuz). s.455.
- Halk Evinde Spor, Hevesli gençler arasında alafranga güreş müsabakaları yapılıyor. (1936, 24 Eylül). Bartın Gazetesi, s.548.
- Spor Faaliyeti Hazırlığı, Tenis Kortuna ve Kayıkhaneye başlandı” (1937, 08 Nisan). Bartın Gazetesi, s.588.
- Mektepliler arasında Mukavemet Koşusu”1939, 14 Birinci kanun). Bartın Gazetesi, s.697.
- Çatalağzı - Bartın 4-2 Bartın takımı kazandı, (1947, 12 Temmuz). Bartın Gazetesi, s, 1007.
- Spor hareketleri canlanıyor “Bartın Spor” kulübü federasyona kabul edildi, (1935, 17 Temmuz). Bartın Gazetesi, s, 503

Türkmen, M. (2013). Erken Cumhuriyette Beden Eğitimi ve Sporun İdeolojik Temelleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(6), 729-740.

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem VIII., C. 24, T.B.M.M Basımevi, Ankara 1950.

Ulusoy, K. & Demirtaş, B. (2009).“Cumhuriyet’in İlk Yıllarında İki Önemli Kültür Politikası: Halkevleri ve Millet Mektepleri”, *Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi*, 29, 1195.